

EQUITAT DE GÈNERE

TENIM UNA NOIA NOVA A CLASSE

INTRODUCCIÓ SOBRE L'ORIGEN

Aquesta proposta didàctica té l'origen en el projecte internacional Connectant mons. Molts i moltes mestres ens havien demanat poder disposar de les activitats que apareixien en la plataforma *online* de Connectant mons per poder dur-les a terme als centres independentment del calendari de l'activitat *online* i del procés cooperatiu amb altres escoles.

Hem mantingut les animacions, les línies argumentals i els ni-

vells de contingut, i hem adequat les activitats al nou context fora de la plataforma *online*.

Us recomanem la lectura d'aquesta guia, que us facilitarà pistes per al desenvolupament de les diferents activitats que es proposen, i idees per aprofundir en determinats aspectes i temes.

Més informació a la web
www.conectandomundos.org

Índex

**Resum de l'animació,
objectius i temes** _____ **3**

Indicadors d'avaluació competencial _____ **4**

**Pautes metodològiques
per al desenvolupament de les activitats** _____ **5**

Lectures per al professorat _____ **17**

Glossari _____ **22**

Bibliografia _____ **24**

Annex – Qüestionari per a l'alumnat _____ **26**

Resum de l'animació, objectius i temes

L'Ana és la noia nova que arriba a l'escola. Aviat coneixerà els seus nous amics, la Laia, la Deeyah, la Paola, l'Antonio, l'Àngel i en Yu. Tots i totes formen part de la comissió organitzadora dels actes del 8 de març, el Dia Internacional de la Dona.

Amb l'excusa de la celebració, i aprofitant les seves circumstàncies personals i familiars, podrem analitzar els estereotips de gènere, les relacions interpersonals, el sentiment de pertinença grupal, els models familiars, els drets personals, l'autoestima i l'autoconcepte, així com la lluita per la igualtat, en una etapa crucial en la qual les emocions i el despertar sexual estan a flor de pell.

Objectius

- Desenvolupar la pròpia identitat: analitzar expectatives, la llibertat d'elecció, etc.
- Analitzar la desigualtat des de la perspectiva de gènere: anàlisi de les causes.
- Conèixer la història i la lluita pels drets de les dones en l'entorn proper i en la societat en general.
- Desenvolupar l'alteritat: el respecte de la diferència i de l'altra persona.
- Treballar pel canvi cap a una societat igualitària.

Enfocament prioritari de la línia de treball

A partir de l'estudi de casos amb els personatges d'animació es poden abordar situacions o casos reals a l'aula:

- Respecte a la pròpia llibertat d'elecció.
- Respecte a l'altra persona, la importància de conèixer l'altre.
- Fer aflorar relacions interpersonals: micromasclismes des de la inconsciència... o no.
- Desigualtat de gènere davant d'igualtat.
- Estratègies de reafirmació: drets personals, autoestima, capacitat d'argumentació i capacitat de dir NO.
- Necessitat de pertinença al grup.

Indicadors d'avaluació competencial

Competència lingüística

- Comprensió global del text.
- Identificació de les idees principals i secundàries.
- Diferenciació de fets i opinions, de continguts reals i fantàstics.
- Ús del vocabulari específic.
- Escolta activa.
- Participació i respecte a l'estructura de la conversa.
- Expressió amb ritme, pronunciació i entonació.
- Fluïdesa i riquesa expressiva.
- Presentació clara i ordenada.
- Resposta a preguntes després d'una presentació.

Competència emocional, social i ciutadana

- Valoració de les llengües com a mitjà de comunicació i entesa.
- Identificació i rebuig de qualsevol tipus de prejudicis.
- Defensa dels drets humans.
- Anàlisi de causes, interrelacions i riscos.
- Escolta activa.
- Respecte envers les obres i les opinions dels altres.
- Col·laboració en les tasques de grup.
- Compliment dels acords adoptats.
- Expectatives positives envers el treball del grup.
- Coneixement i acceptació de tots els components del grup.
- Actuació flexible i dialogant en situacions problemàtiques.
- Elaboració de les normes de l'aula.
- Anàlisi de les conseqüències de l'incompliment de la norma.

Competència artística i cultural

- Presentació multimèdia d'un contingut.
- Gaudi de l'expressió artística.
- Originalitat o inventiva en les respostes.

Competència aprendre a aprendre

- Selecció i preparació de materials.
- Autocontrol de l'atenció i perseverança en la tasca.
- Cerca d'alternatives.

Pautes metodològiques per al desenvolupament de les activitats

Sobre l'autoretrat

Aquesta activitat requereix atenció i un clima favorable. Es proporcionarà un qüestionari que ajudarà l'alumnat a fer el seu propi autoretrat. És recomanable que els autoretrats estiguin signats, per evitar que amb l'excusa de l'anonimat no s'ho prenguin seriosament, però no és necessari. D'aquesta manera, es podria convertir en una eina de treball molt útil per a les tutories.

Es llegirà en veu alta una de les característiques que apareixen en els autoretrats, sense revelar de qui és, i la classe haurà d'esbrinar si correspon a un noi o a una noia.

Les preguntes generadores per a la reflexió són:
Concorden les vostres qualitats, interessos o aficions amb les que dieu que són de noia o de noi? Creieu que aquestes aficions i aquests interessos són innats? Es poden aprendre? Poden ser compartits per noies i nois? Què passa quan una noia té qualitats que s'atribueixen als nois? I quan és al contrari?

El cercle

Aquesta activitat també requereix un clima de respecte i seriositat. Tots i totes en cercle hauran de centrar-se únicament en les característiques dels seus companys i companyes: qualitats (per exemple: simpatia, alegria, optimisme, sentit de l'humor, sentit comú, solidaritat, etc.), trets físics (cabells, mirada agradable, somriure, etc.) i capacitats (llegir en veu alta, entendre molt bé les matemàtiques, ser molt esportista, etc.).

Cada persona escriurà el seu nom a la part superior d'un foli i el passarà al company o a la companya de la dreta, que escriurà una qualitat positiva i doblegarà el paper per on l'ha escrit (al final el paper quedarà doblegat en plecs horitzontals, com un ventall). El paper anirà circulant fins que cada full torni al principi del cercle i el propietari o la propietària pugui llegir els elogis que han escrit els seus companys i companyes.

És una activitat molt útil per fomentar l'autoestima i el reconeixement públic. Els i les alumnes s'adonen que els altres reconeixen, aprecien i admiren aspectes personals propis que ells mateixos desconeixien.

Posada en comú del cercle:

- Què us han semblat els comentaris?
- Com us heu sentit?
- Quines coses us han sorprès més? Per què?
- En quins aspectes s'assemblen a la vostra percepció?
- En què es diferencien?

Com funcionen els estereotips de gènere

Els estereotips de gènere són idees simplificades i fortament assumides, però que no són certes, sobre les característiques dels homes i les dones, que es tradueixen en un seguit de tasques i d'activitats que els assigna cada cultura.

Quan algú es comporta així	Si és noia, se sol dir que és...	Si és noi, se sol dir que és...
• Activa	• Nerviosa	• Inquiet
• Insistent	• Tossuda	• Tenaç
• Sensible	• Delicada	• Efeminat
• Desimbolta	• Grollera	• Segur d'ell mateix
• Desinhibida	• Múrria	• Simpàtic
• Obedient	• Dòcil	• Dèbil
• Temperamental	• Histèrica	• Apassionat
• Audaç	• Impulsiva, actua sense pensar	• Valent
• Introvertida	• Tímida	• Pensa bé les coses
• Curiosa	• Preguntaire, tafañera	• Intel·ligent
• Prudent	• Assenyada	• Covard
• Si no comparteix	• Egoista	• Defensa el que és seu
• Si no se sotmet	• Agressiva	• Fort
• Si canvia d'opinió	• Capriciosa, voluble	• Capaç de reconèixer els seus errors

Diferència entre sexe i gènere

Es fa servir el terme sexe per fer referència a les característiques anatòmiques i fisiològiques pròpies de l'home i de la dona, i gènere quan ens referim a actituds i capacitats que són assignades a cada sexe, conseqüència del rol que socialment s'ha destinat a cadascun d'ells, i que constitueixen estereotips culturals del que cada societat espera tant dels homes com de les dones.

El fet que aquests comportaments no depenguin de l'herència o de la biologia possibilita que l'escola, com a agent de canvi i de transmissió de la cultura pròpia de la societat en la qual està immersa, tingui un paper crucial en l'adquisició dels rols sexuals per part de l'alumnat.

Sobre les opinions o les conclusions dels altres

En aquesta proposta didàctica volem fer èmfasi en el diàleg, el debat, l'intercanvi d'opinions, l'interès i el respecte a les opinions dels altres. Per això suggerim preguntes que fomentin debat i reflexió, tant en el moment de dur a terme les activitats d'aula com en llegir el que els altres grups han escrit al mur.

A tall d'exemple: quines idees noves aporten els altres grups? Hi esteu d'acord? Amb quines sí? Amb quines no? Per què? Quines idees noves hem aportat nosaltres?

Sobre els vídeos

Pàg. 11quadern
d'activitats

És preferible que tota la classe vegi els vídeos. Si no és possible, cada grup pot resumir breument el contingut del vídeo que ha vist a partir d'idees clau que es poden escriure a la pissarra.

Per dinamitzar la reflexió sobre *Córrer com una nena* proposem les preguntes següents:

- Què us ha sorprès?
- Com us heu sentit?
- Per què “córrer com una nena” sembla un insult?
- Per què “peguen o corren com una nena” quan ho fan de manera ridícula?
- Quins estereotips transmeten aquests vídeos? Com s'adquireixen?

Per dinamitzar la reflexió sobre micromasclismes i noves masculinitats proposem les preguntes següents:

L'objectiu és fer aflorar una realitat oculta, o imperceptible, com és la dels micromasclismes i, per altra banda, destacar les noves masculinitats o el rol que l'home ja està tenint en defensa de la igualtat de gènere.

Segons el nivell de maduresa del grup, es pot donar el cas de rialles i burles despectives. Per evitar-ho, us proposem treballar amb els nois i les noies per separat i, posteriorment, presentar les conclusions en plenari.

Micromasclismes

Quines situacions us han sorprès més? Per què? Què us han semblat? Com us heu sentit? Quines situacions semblants heu viscut? A classe hi ha micromasclismes? I al pati? En què es diferencien? Per què es diuen micromasclismes? Per què diuen que no volem veure'ls? Qui no els veu? Què podem fer per canviar aquestes situacions?

Quines conclusions en traieu?

Noves masculinitats

Quines coses us han sorprès més? Per què? Què us han semblat? Com us heu sentit? Quines situacions semblants heu viscut? En què es diferencien? Per què es fa referència a les noves masculinitats? Coneixeu nois que actuin com al vídeo? Com ho valoreu? Què hauria

de canviar en cadascun i cadascuna de nosaltres perquè les noves masculinitats fossin la normalitat?

Quines conclusions en traieu?

Sobre els micromasclismes

Definim els micromasclismes com les maniobres interpersonals, inconscients o no, que fan els homes per mantenir, reafirmar o recuperar el domini sobre les dones, o per resistir-se a l'augment de poder d'elles, o per aprofitar-se d'aquest poder. Són conseqüència i expressió del mode de construcció cultural de la ment masculina, resultat d'una socialització masculina que valora en els homes el domini sobre les persones, l'autosuficiència i la creença en el dret sobre les dones. L'objectiu de visibilitzar els micromasclismes és:

- Afavorir l'exercici autocrític dels homes sobre el seu exercici quotidià de poder.
- Contribuir a ampliar en les dones el registre perceptiu i, per tant, la possibilitat de resistència a la violència exercida sobre elles.
- Explicar l'origen de molts malestars, sobrecàrregues i relacions defensiu-agressives que, en ser ignorades, se solen atribuir a "problemes femenins", culpabilitzant les dones i exculpan els homes.

Font: <http://www.luisbonino.com/pdf/Los%20Micromachismos%202004.pdf>

Sobre les noves masculinitats

En la revisió de la masculinitat, intentar superar l'aïllament tradicional dels homes en l'àmbit de les emocions i els afectes per construir-se com a persones que valorin l'afecte, tindria com a conseqüència generar persones més lliures i autònomes.

Allunyar-se de les conductes de risc, fomentant els comportaments que apostin per la cura de la persona i no buscar, en l'exhibició del risc, el reconeixement d'altres homes, té efectes immediats en la salut no tan sols dels mateixos homes sinó també de les dones.

La participació activa dels homes en la lluita social contra la violència envers les dones també pot ser un element positiu. Els homes han d'assumir una posició activa i de denúncia d'aquesta i d'altres violències. Aquesta aportació dels homes a la lluita contra la violència envers les dones passa per no tolerar ni justificar la violència masclista, ja sigui física, sexual o psicològica.

Per aprofundir en el canvi dels homes cap a la igualtat, també cal desmuntar els processos i els discursos de legitimació social de la violència com a mètode per resoldre conflictes. És important apostar per formes dialogades que parteixin del respecte a la dignitat de les altres persones i que es basin en la negociació i la llibertat d'opció personal.

Aquests canvis impliquen igualment un replantejament per part dels homes del lloc que ocupen en l'espai públic i de poder, perquè

una societat amb igualtat d'oportunitats i accés a tots els camps tant de decisió com d'organització per a homes i dones és més democràtica.

En l'àmbit col·lectiu, el canvi en els homes requereix donar suport i fer pròpies les reivindicacions de les dones per la igualtat. Al mateix temps, en l'àmbit privat és necessària una actitud dels homes de no aprofitar ni recolzar-se en situacions discriminatòries per tenir o mantenir més poder en l'àmbit públic, en les dimensions política, social i econòmica.

La conciliació entre el món laboral i la vida personal i familiar requereix una implicació igualitària per part dels homes; entendre que la realització de la feina domèstica i de cura també és responsabilitat masculina. Un compromís amb aquest canvi pot començar per utilitzar els permisos de paternitat, les reduccions de jornada i les excedències.

Una aposta igualitària també ha de tenir en compte la necessitat d'un canvi d'actitud dels homes davant d'altres homes, per mitjà del reconeixement de la pluralitat masculina, de la diversitat d'opció i d'orientació sexual, així com un compromís ferm, en tots els àmbits de la vida, contra l'homofòbia i la transfòbia.

Font: http://www.aulaviolenciadegeneroenlocal.es/consejoscolares/archivos/P_013_los_hombres_la_igualdad.pdf

Les dues cadires

Desenvolupament de la dinàmica

Col·loqueu dues cadires davant de la classe. Damunt d'una poseu-hi un rètol on hi digui "NO LI DONO SUPORT", i damunt de l'altra un on hi digui "LI DONO SUPORT". Els dilemes que tractarem són els següents:

- Si la teva germana petita volgués dedicar-se a ser pilot de proves, què faries?
- Si el teu millor amic vol deixar el futbol per dedicar-se al ballet clàssic, què faries?

Demanem dues persones voluntàries. Primer han d'escollir un dels dos rètols.

Comença la primera ronda a partir del primer dilema. Totes dues persones han de participar assumint el rol que han escollit. No cal que el debat sigui llarg. És millor tallar quan es vegi que es van acabant les idees. Immediatament després es canvien de cadira i s'inverteixen els papers.

Una variant consisteix a canviar només una de les dues persones (per exemple, "LI DONO SUPORT"), perquè argumenti, des d'un punt de vista diferent, el que ha plantejat el company o la companya de la cadira "NO LI DONO SUPORT". Després d'algunes idees noves, demanaríem a la persona de la cadira "NO LI DONO SUPORT" que es canviés per una altra persona...

I així successivament amb les altres preguntes o dilemes. **Us animem a pensar altres preguntes que puguin suscitar l'interès de la classe.**

Reflexió posterior a la dinàmica

Hem intentat posar-nos en lloc d'altres persones amb pensaments i actituds probablement diferents de les nostres. Conèixer-nos millor o conèixer les persones que ens envolten ens ajudarà en la convivència.

Després de cada participació durem a terme una avaluació, escoltant sempre primer com s'han sentit durant la interpretació i què els ha semblat el rol assumit. En aquest cas també podem analitzar les tendències teatrals de cada participant: postures, gestos, tons de veu i altres elements que donen més realisme a la interpretació.

Preguntes per a la reflexió: què us han semblat els arguments? Com us heu sentit? Què us ha sorprès més? Per què? En quins aspectes s'assemblen a la vostra percepció? En què se'n diferencien?

PER APROFUNDIR... Aquesta dinàmica està inspirada en el teatre de l'oprimit, en la modalitat de teatre fòrum, en una versió molt simplificada i tenint present l'escàs temps de què es disposa normalment.

Teatre fòrum (teatre de l'oprimit i de l'oprimida)

El teatre de l'oprimit i de l'oprimida té per objectiu fer servir el teatre i les tècniques dramàtiques com un instrument eficaç per a la comprensió i la cerca d'alternatives a problemes socials i interpersonals. Per a les persones interessades a treballar el teatre fòrum des del teatre de l'oprimit, cal recordar que es tracta d'estimular els participants no-actors a expressar les seves vivències de situacions quotidianes d'opressió per mitjà del teatre. Es proposa transformar l'espectador –ésser passiu– en espect-actor, protagonista de l'acció dramàtica –subjecte creador–, animant-lo a reflexionar sobre el seu passat, a modificar la realitat en el present i a crear el seu futur. L'espectador veu, assisteix; l'espect-actor veu i actua o, més ben dit, veu per actuar a l'escena i a la vida (Boal, 1980).

Font: <https://escuelapopularcineytv.wordpress.com/2012/06/23/metodologia-del-teatro-foro-augusto-boal-una-herramienta-poderosa-para-construir-la-participacion-popular/>

Videos inspiradors per a la creació del cartell o anunci

- La figura de la dona en la publicitat
<https://www.youtube.com/watch?v=rh7R6NDb1go>
- The AXE Effect – Women – Billions
<https://www.youtube.com/watch?v=I9tWZB70USU>
- Alfa Romeo Giulietta
<https://www.youtube.com/watch?v=az5E5-rUXy8>
- Així responen els homes quan una dona els tracta com una dona
<https://www.youtube.com/watch?v=QXUZhd75luQ>

- Mestres de casa
<https://www.youtube.com/watch?v=cxHLiaUe3ow>
- Les feines de casa, tasca pendent per a l'home
<https://www.youtube.com/watch?v=ZDxHMHjfgp4>
- Micromasclismes: hi són, encara que a vegades no vulguem veure'ls
https://www.youtube.com/watch?v=Co_z_GbjbHY
- Experiment d'un minut per mostrar alguna cosa als homes, alguna cosa que les dones experimenten (pagament igualitari)
<https://www.youtube.com/watch?v=wfByPvrOcb8>
- El masclisme que no es veu
<https://www.youtube.com/watch?v=YRWpzQuW7NE>
- Cossificació: la dona com a objecte publicitari
https://www.youtube.com/watch?v=J_SKc60I0_M
- Mira'm a la cara
<https://www.youtube.com/watch?v=wajm6isPwqA>

Tu què faries en un cas similar?

Pàg. 20

quadern
d'activitats

Aquestes dinàmiques poden fer emergir situacions reals semblants que eren invisibles als ulls del professorat però conegudes pels nois i les noies, o que fins i tot el mateix grup desconeixia. Això pot ser beneficiós, però també pot ser molt delicat i arriscat per a la persona que ho està patint en silenci si no té el suport i el seguiment tant del professorat com de la família. Recomanem un coneixement de les tensions i dels conflictes que poden existir en el grup per resoldre'ls de manera òptima i eficaç.

A qui li interessi fer un treball previ sobre aquesta activitat, a l'annex trobarà diversos qüestionaris que poden ser útils per conèixer una mica més les relacions que s'estableixen al centre i a la classe.

El cas d'en Carlos

En Carlos, un company teu, està rebent insults en tuits, en missatges a través de Facebook i a Instagram perquè el van veure passejant amb un amic agafats pel braç. Està molt deprimit i trist, i no vol venir a l'escola. Acabes de descobrir que s'ha creat un blog especial per animar que la gent pengi fotografies d'ell en situacions compromeses i íntimes. El seus pares no en saben res i creieu que els professors tampoc, encara que un ja hagi vist algun tuit.

Organitzeu la classe en dos grups. Un grup haurà de donar arguments a favor de denunciar la situació d'assetjament, i l'altre arguments en contra, és a dir, no denunciar.

Es llegirà el cas i es disposarà de 15 minuts per redactar els arguments a favor o en contra. Cada grup escollirà una persona que **actuarà com a portaveu**.

Es procedirà a la lectura dels arguments de cadascun dels grups. Es recomana que s'escriguin en un paperògraf perquè siguin visibles.

Feu un debat després de l'activitat.

Creus que és important denunciar aquesta situació si l'estàs vivint? Per què creus que els protagonistes no ho fan? A qui haurien de dir-ho? Què pot passar si ho expliquen? Quines altres coses poden fer?

El cas de la Yolanda

Una companya de la classe està sortint amb un noi. Des que ha començat a sortir amb ell, les seves amigues veuen actituds noves en la seva companya: no surt quasi mai amb elles, es vesteix diferent, etc. Sembla que a aquest noi no li agrada que ella surti amb les seves amigues si ell no hi és, i, si hi surt, sempre vol saber on és, amb qui, què fa... Tampoc no li agradava gaire com es vestia i l'ha convençut perquè es posi "més sexi". Les seves amigues creuen que està canviant molt i que és degut a la relació amb aquest noi. Han intentat parlar amb ella, però no és fàcil...

Organitzeu la classe en dos grups. Un grup haurà de donar arguments a favor de denunciar la situació d'assetjament, i l'altre arguments en contra, és a dir, no denunciar.

Es llegirà el cas i es disposarà de 15 minuts per redactar els arguments a favor o en contra. Cada grup escollirà una persona que **actuarà com a portaveu**.

Es procedirà a la lectura dels arguments de cadascun dels grups. Es recomana que s'escriguin en un paperògraf perquè siguin visibles.

Feu un debat després de l'activitat.

Preguntes per generar la reflexió i el debat entorn d'aspectes com la denúncia i el control en les relacions de parella:

Què poden fer les seves amigues? Haurien d'explicar-ho a algú? És un cas de control en les relacions; creieu que ella és conscient de la situació? Ho veu com una cosa negativa o positiva? Per què no fa res per ser més ella mateixa? El control és violència de gènere?

Elaboreu conclusions sobre l'assetjament i el control i pugeu-les a la plataforma.

Sobre l'orientació sexual

Segons l'Associació Nord-americana de Psicologia, l'orientació sexual és l'atracció emocional, romàntica, sexual o afectiva duradora cap a una altra persona. És fàcil distingir dels altres components de la sexualitat, que inclouen el sexe biològic (presència d'òrgans sexuals masculins o femenins), la identitat de gènere (el sentit psicològic, social i cultural de ser home o dona) i el rol social de gènere (conformitat respecte a les normes culturals sobre la conducta masculina o femenina). L'orientació sexual existeix al llarg d'un tram continu, el rang del qual va des de l'homosexualitat exclusiva fins a l'heterosexualitat exclusiva, incloent també diverses formes de bisexualitat. Les persones heterosexuales senten atracció sexual, emocional i afectiva cap a persones de diferent sexe, mentre que les persones bisexuals senten atracció sexual, emocional i afectiva tant cap al seu propi sexe com cap al sexe oposat. L'orientació sexu-

al difereix de la conducta sexual, ja que es refereix a sentiments i a autoconcepte. Les persones poden expressar o no la seva orientació sexual en els seus comportaments.

Font: <http://swwradio.webnode.es/ssr/>

Com es poden combatre l'homofòbia, la transfòbia i l'heterosexisme des de les escoles?

En introduir el respecte a les orientacions sexuals, les identitats de gènere i els estils de vida que comporten, així com en difondre la informació sobre aquests aspectes de manera natural en l'ensenyament. En cuidar el vocabulari utilitzat i tenir en compte que, en cada explicació que es fa en una aula, al davant hi ha joves lesbianes, gais, bisexual o, si més no, amb dubtes sobre la seva sexualitat. I que, igualment, pot haver-hi adolescents transsexuals. S'ha fet un esforç important per eradicar el sexisme del sistema educatiu. Aquest esforç es pot aplicar igualment a l'orientació sexual i a la identitat de gènere. De la mateixa manera que s'està fent un esforç important per suprimir el sexisme del llenguatge educatiu, es pot fer el mateix per no discriminar cap orientació personal. Hi ha nombrosos termes i frases d'ús quotidià que, en realitat, transmeten prejudicis arrelats contra l'homosexualitat. És responsabilitat fonamental dels educadors i les educadores eradicar aquesta tradició que afecta tan negativament molts i moltes joves.

Font: http://www.cogam.es/_cogam/archivos/1437_es_Unidad%20Did%C3%A1ctica%2025%20cuestiones%20sobre%20la%20orientaci%C3%B3n%20homosexual.pdf

Què es pot dir a un adolescent que té dubtes sobre la seva orientació sexual?

Per començar, els educadors i les educadores han de fer un esforç per conèixer i comprendre la problemàtica particular que està vivint el o la jove. Mai no se li ha de dir que els sentiments que experimenta són una cosa passatgera. En alguns casos ho són, però en altres no. Sempre han de tenir clar que la seva orientació, sigui la que sigui, és vàlida, natural, respectable i està protegida per la llei. A més, amb qualsevol orientació sexual podrà desenvolupar la seva identitat i assolir la felicitat. Els adolescents tenen el dret de descobrir en llibertat i sense pors la pròpia orientació sexual. El que sí que és passatger és el sentiment de dubte, de por, d'angoixa i de soledat que segurament estan patint. Els seus educadors i educadores tenen a les seves mans aconseguir que aquests sentiments negatius desapareguin ràpidament.

Font: http://www.cogam.es/_cogam/archivos/1437_es_Unidad%20Didáctica%2025%20cuestiones%20sobre%20la%20orientación%20homosexual.pdf

Sobre l'assetjament escolar

L'assetjament fa referència principalment a un comportament violent repetitiu de fustigació i d'intimidació i, secundàriament, també s'aplica a casos d'aïllament i d'exclusió social (Serrano, 2006; Díaz Aguado, 2006). Per a Sanmartín (2006), l'assetjament es dona sempre en un marc de desequilibri de poder entre agressor i víctima, i assenyala que per ser tipificada com assetjament escolar, la violència escolar ha de complir els requisits següents: (1) donar-se en un desequilibri de poder, (2) ser reiterativa, i (3) ser intimidatòria.

Per tant, és una conducta agressiva intencional en què l'agressor o l'agressora actuen amb desig i intenció de dominar i exercir control sobre una altra persona.

Els criteris definitoris de l'assetjament són:

- 1.** És una conducta habitual, persistent i sistemàtica: generalment l'agressió intimidatòria comença amb actes aïllats com ara burles, insults, malnoms, etc. I, progressivament, es produeix una escalada en el grau i la diversitat de conductes fins arribar a formes molt complexes i nocives.
- 2.** Comporta un desequilibri de forces entre els i les participants: es produeix en una relació desequilibrada, asimètrica i desigual, tant en el poder o la força física o psicològica, com en la capacitat de resposta, ja que la víctima es percep més feble. A vegades el desequilibri es deu, fonamentalment, al fet que el maltractament és perpetrat per un grup a una única víctima.
- 3.** Generalment aquesta conducta roman secreta, oculta, no coneguda pels altres: tot i que no és un criteri definitori, generalment hi ha un cert grau de privacitat i de secret en aquestes situacions.

Font: *Cultivando emociones. Educación emocional de 3 a 8 años / Educación emocional de 8 a 12 años*. Generalitat Valenciana, Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació.

Sobre l'assetjament i el ciberassetjament

El ciberassetjament (*ciberbullying*) és una forma específica d'assetjament entre escolars (Cerezo, 2012). També anomenat *assetjament cibernètic, electrònic o digital entre iguals*, “consisteix a utilitzar les noves tecnologies de la informació i la comunicació –principalment Internet– per fustigar i assetjar els companys i les companyes” (Garaigordobil i Martínez, 2014a, p. 19).

L'assetjament i el ciberassetjament (Bisquerra i Pérez, 2014; Garaigordobil i Martínez, 2014) comparteixen els elements següents:

- Hi ha un assetjador.
- Es tracta de conductes violentes.
- Són conductes altament premeditades i intencionades.
- S'assenten en un desequilibri de poder.
- Són continuades en el temps, repetitives.

El ciberassetjament es distingeix pel següent (Garaigordobil i Martínez, 2014; Cerezo, 2012):

- Augmenta la indefensió de la víctima, que no té on amagar-se.
- S'accentua el caràcter públic de l'ofensa. L'abast és molt més gran (per Internet la difusió és universal).
- Hi ha invisibilitat del ciberagressor, que pot ocultar la identitat fàcilment, la qual cosa n'augmenta la impunitat.
- La durada és molt més gran, mentre no es retirin o s'eliminin d'Internet els insults, les amenaces, etc.

- No se circumscriu a un espai concret. L'escenari és més ampli.
- Arriba a qualsevol lloc; les noves tecnologies no tenen fronteres.
- Ressalta la rapidesa, l'alta velocitat de difusió.
- S'ofereix una gran comoditat per als ciberagressors (des del mòbil o l'ordinador personal).
- Per tot plegat, s'afavoreix el creixement exponencial del nombre d'agressors.

Font: *Cultivando emociones. Educación emocional de 3 a 8 años / Educación emocional de 8 a 12 años*. Generalitat Valenciana, Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació.

Ciberassetjament homofòbic

Un estudi presentat durant la conferència anual de l'Acadèmia Nord-americana de Pediatria l'any 2012, que analitza 41 casos de menors de 13 a 18 anys que es van suïcidar després de patir ciberassetjament als EUA, al Canadà, al Regne Unit i a Austràlia, indica que la majoria d'aquests adolescents havien patit assetjament tant dins com fora de la xarxa. Un 24% dels adolescents eren víctimes d'assetjament homofòbic, i la meitat es declarava obertament homosexual i l'altra meitat heterosexual o sense preferència sexual definida. També s'ha detectat un augment en el nombre de suïcidis d'aquesta mena durant els anys 2011 i 2012. Al 32% li havien detectat trastorn de l'estat d'ànim i a un 15% addicional se li havia detectat en concret depressió.

Font: *Cultivando emociones. Educación emocional de 3 a 8 años / Educación emocional de 8 a 12 años*. Generalitat Valenciana, Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació.

Sobre l'empatia

L'empatia és la capacitat de posar-se al lloc de l'altre. És la competència de la intel·ligència emocional que ens permet reconèixer l'estat d'ànim dels altres i establir relacions respectuoses amb les persones. Per relacionar-nos amb els altres necessitem conèixer-los, saber sobre els seus sentiments i necessitats, sobre el seu punt de vista. Aquest "pensament de perspectiva", aquesta capacitat per posar-nos al lloc de l'altre, de mirar les coses amb els seus ulls, és el nucli de la intel·ligència interpersonal (Gardner, 1993), que es veurà complementada amb les adquisicions referides a allò que és acceptable, bo i just, i que coneixem com a "desenvolupament moral".

La persona que no té empatia pot ferir o agredir els altres sense que això li comporti cap remordiment. Sense empatia, els vincles amb les altres persones serien febles i inconsistents. Goleman (1998) sosté que les persones que no disposen d'aquest tipus de sensibilitat estan desconnectades, són emocionalment sordes i també socialment "maldestres". Amb l'empatia aprenem a connectar amb les maneres de veure, de pensar i de sentir dels altres sense desconnectar-nos de nosaltres mateixos, generant hàbits prosocials que ens ajuden a entendre la pròpia vida en relació amb els altres i, sobretot, a inhibir l'agressió.

L'empatia és el valor per excel·lència en les relacions humanes, és el que ens impulsa a relacionar-nos amb els altres i a fer-ho de manera positiva. Aquesta capacitat s'activa amb més facilitat amb les persones que sentim properes a nosaltres, però resulta més difícil que funcioni amb aquells que percebem com a diferents. L'empatia únicament envers "els que són com jo" no és suficient. **Serà necessari treballar al llarg de tota l'escolaritat obligatòria** per aconseguir uns bons nivells d'empatia no tan sols amb qui resulta simpàtic, sinó també amb aquells que ens desperten hostilitat. Així, una capacitat empàtica madura ens durà a identificar-nos i a generar sentiments positius no tan sols amb les persones més pròximes, sinó amb els éssers humans en general.

Font: *Cultivando emociones. Educación emocional de 3 a 8 años / Educación emocional de 8 a 12 años*. Generalitat Valenciana, Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació.

Sobre els testimonis de dones

Us facilitem una relació de vídeos, testimonis de dones de diferents llocs del món que estan lluitant per la igualtat des d'àmbits tan diferents com l'esport, la política, l'advocacia, etc.

Us proposem que busqueu en el vostre context més proper testimonis de dones que des de l'àmbit que sigui treballin en defensa dels drets de les dones. Adjuntem la fitxa de testimonis per recollir els aspectes bàsics de cadascuna de les dones: nom, país d'origen, què defensa i quines idees clau transmet.

Amb tota la informació podeu construir un mural per visibilitzar la lluita per la igualtat.

- Karla Wheelock : "La muntanya m'ha ensenyat que si vols arribar molt amunt has de fer-ho pel teu propi peu." <https://www.youtube.com/watch?v=JP2n1KHDGPo>
- Marta Vieira da Silva: "Sé que no es pot jugar amb la meitat d'un equip." <https://www.youtube.com/watch?v=XgAi7sVikgo>
- Emma Watson: "Homes i dones han de tenir les mateixes oportunitats." <https://www.youtube.com/watch?v=xottL3JnaQw>

Per ampliar:

- Jineth Bedoya: "No és hora de callar." <http://www.oxfamintermon.org/es/que-hacemos/proyectos/avanzadoras/jineth-bedoya>
- Maria Verônica de Santana: "La gent no pot esperar a canviar tot el sistema per canviar després la vida de les dones. Cal fer-ho des del principi." <http://www.oxfamintermon.org/es/que-hacemos/proyectos/avanzadoras/avanzadoras-america-latina>
- Bhina: Llars lliures de violència <http://www.oxfamintermon.org/es/que-hacemos/proyectos/avanzadoras/dia-contra-violencia>

Per a la carta de compromís

La carta pot ser l'inici d'un treball que s'haurà d'anar analitzant en les tutories, en les assemblees, etc., i que, a mesura que avanci el curs, s'haurà de revisar per veure si es va avançant. Per fer realitat aquesta carta de compromís s'ha d'utilitzar el qüestionari. L'alumnat haurà de reflexionar sobre si els indicadors proporcionats es compleixen o no i, automàticament, aquests indicadors ens donaran pistes per a la redacció final de la carta.

Aquesta carta haurà de recordar a tots i totes que la igualtat es construeix dia a dia i que s'aconsegueix a base de petits detalls, i també que el compromís col·lectiu, el compromís de tots i totes, pot fer canviar les coses a favor d'una major igualtat entre homes i dones.

Passos a seguir:

- Qüestionari per preparar la carta de compromís:
El qüestionari es pot fer individualment o en petits grups, i es poden seleccionar els elements que més interessin.
- Si ho considereu necessari, al final d'aquesta guia trobareu un altre qüestionari individual i anònim que us serà útil per detectar conflictes inicialment invisibles.
- Posada en comú dels resultats: participeu en la construcció de relacions d'igualtat i seguretat a l'aula? Les noies se senten acceptades i valorades en el grup? I els nois? Hi ha un compromís conscient per part de tots i totes perquè ningú no senti la discriminació per gènere? Qui perd quan es produeixen situacions violentes a l'aula?
- Redacció de la carta.

Lectures d'interès per al professorat

A les dones de la meua classe d'enginyeria

Carta d'en Jared Mauldin, un estudiant d'últim curs d'enginyeria mecànica, publicada al diari *The Easterner*. Es va fer viral i ha estat compartida més de 45.000 vegades. Es pot utilitzar per obrir o tancar les setmanes d'activitat a Connectant mons.

*"A les dones de les meves classes d'enginyeria:
Tot i que no sempre és la meua intenció tractar-vos com a iguals en les nostres interaccions, permeteu-me que em desvii per dir que en realitat vosaltres i jo no som iguals.
Sí, estem en el mateix programa educatiu i molt possiblement obtindreu les mateixes qualificacions que jo, però, això ens fa iguals?
No. Per exemple, jo no he crescut en un món que em desanimava a dedicar-me a les ciències pures.
No he viscut en una societat que em deia que no m'embrutés o que em deia 'manaire' quan exhibia les meves habilitats de lideratge.
A l'escola primària no vaig tenir mai por de ser rebutjat pels meus companys a causa dels meus interessos.
No vaig ser bombardejat amb imatges i eslògans dient-me que el meu veritable valor era en la meua aparença, i que hauria d'abstenir-me de certes activitats perquè em podrien considerar massa masculina.
No era ignorat per professors que assumien que el motiu que no entengués un concepte matemàtic o científic complicat es trobava, al cap i a la fi, en el meu gènere.
No he tingut cap dificultat amb la mentalitat d'un club de nois i no m'hauré d'enfrontar a l'escrutini ni a les observacions afegides de ser la "discriminació positiva".
Quan tingui èxit, tots assumiran que és perquè m'ho mereixo.
Per tant, vosaltres i jo no podem ser iguals. Vosaltres heu estat capaces d'aconseguir en aquest camp molt més que el que jo pugui afrontar mai.*

*Atentament,
Jared Mauldin, estudiant de l'últim curs d'enginyeria mecànica"*

Actituds del professorat: currículum ocult

El repte per a la comunitat educativa respecte a la igualtat de gènere és intentar que, de manera no intencionada, es transmetin per mitjà de comentaris, bromes o diferències de tractament, expectatives diferents sobre els resultats escolars que poden influir en l'assimilació dels estereotips i els papers tradicionals.

Per tant, el professorat ha de reflexionar sobre què està reforçant de manera inconscient (currículum ocult) i quins models està transmetent a l'alumnat.

Us proposem observar:

- Comentaris sobre el físic, la roba o el bon comportament adreçats a les nenes, i sobre la intel·ligència, l'aspecte descarat i brut o el mal comportament adreçats als nens.
- Bromes: les seves bromes al·ludeixen als estereotips?
- Diferència de tracte:
  - S'és més permissiu quan un nen s'esvalota que quan ho fa una nena?
  - En les nenes es fomenta l'expressió d'emocions, mentre que en els nens se'ls coarta o se'ls ridiculitza?
  - Es permet l'expressió de ràbia en els nens i en les nenes s'inhibeix?
- Expectatives diferents sobre els resultats escolars:
  - S'exigeix el mateix rendiment i esforç a nenes i nens?

Quan un nen fa alguna cosa malament, es considera que s'ha equivocat i se li dedica atenció, suport i se l'estimula a repetir-ho. Si ho fa malament una nena, es dóna per fet que perquè és nena havia de fallar i no se la convida a repetir l'intent.

- Altres aspectes per analitzar respecte a les expectatives:
  - Es fa servir el mateix to de veu si ens adrecem a una alumna o a un alumne.
  - A qui adrecem més la mirada quan parlem, als nens o a les nenes?
  - Reaccionem de la mateixa manera quan demana afecte i contacte físic un nen o una nena?
  - Es demana als nens que facin treballs més pesats i a les nenes més lleugers.
  - Es fa el mateix nombre de preguntes a nens i nenes?
  - Se'ls renya per igual?
  - Se'ls parla per igual?
  - Es demana més ajuda a les nenes per endreçar, netejar, decorar, etc.?
  - Es demana més ajuda als nens per a l'organització, se'ls encarreguen les tasques de responsabilitat, etc.?

L'educació intercultural des de la perspectiva de gènere.

LUZ MARTÍNEZ TEN

Sovint els debats sobre la igualtat de gènere en el sistema educatiu es releguen a un capítol a part o a un epígraf explícit sobre coeducació que solen desenvolupar dones expertes en el tema. De la mateixa manera, en abordar la interculturalitat, la realitat de la discriminació cap a les dones desapareix de la línia principal del discurs, i només es fa explícita quan es tracten temes molt concrets que fan referència o bé al conflicte cultural, perquè constitueixen un atemptat contra els drets fonamentals de les dones, o bé a situacions que són clarament identificables com a tracte diferencial cap a les alumnes.

En educació, tal com passa en altres àmbits, el tractament de la igualtat se centra exclusivament en situacions que afecten les dones com a col·lectiu. D'aquesta manera, s'obvia clarament la categoria de gènere que analitza el paper atorgat a dones i homes –i les relacions que s'estableixen entre tots dos– proposat pels diferents models d'educació intercultural. L'absència d'anàlisis des d'una perspectiva de gènere no tan sols oculta les situacions de discrimi-

nació que viuen les dones en els diferents contextos culturals, sinó que impedeix dissenyar un model educatiu que eduqui en igualtat.

La relació entre feminisme i multiculturalitat constitueix un dels elements imprescindibles per al desenvolupament d'un model educatiu intercultural que incorpori la igualtat de gènere com un fonament ètic irrenunciable, tant en el concepte mateix d'interculturalitat com en la normativa educativa, l'anàlisi i el disseny, l'aplicació i l'avaluació de la pràctica educativa.

Per començar, és necessari repensar el model intercultural des d'una perspectiva feminista, que centri el debat entre universalisme i diferència, partint de la vindicació de la igualtat entre els sexes. Existeix un ampli consens sobre la importància del reconeixement cultural des d'una posició crítica que cal traslladar al model educatiu, des de la perspectiva de gènere.

És difícil desenvolupar estratègies concretes si no reflexionem sobre els valors d'igualtat que considerem fonamentals en el currículum, així com altres decisions que tenen a veure amb la gestió i l'organització del centre.

És necessari incorporar la perspectiva de gènere en totes les variables que formen part de la realitat educativa, des de les regles de convivència, la participació de les famílies, l'educació afectivosexual, l'orientació educativa i professional de l'alumnat, fins a la relació que s'estableix entre religió i educació. El fet que Espanya s'hagi convertit, des de fa pocs anys, en un país de destí per a grups d'immigrants procedents de diversos llocs del món ens ha introduït de ple en un món de trobades i de malentesos culturals. I si hi ha una institució en la qual es reflecteixen aquests canvis socials, aquesta és l'escola: a les aules tenen lloc tant conflictes com acords. Ara bé, l'escola pot ser una institució de reproducció de les relacions socials o un poderós instrument de transformació. L'escola pot ser un lloc on es reproduïxen les desigualtats culturals o un espai on tenen lloc trobades interculturals.

Aquesta trobada intercultural amb finalitat transformadora ha de revisar, de manera crítica, aquells valors, costums i tradicions que històricament han discriminat les dones, i ensenyar a compartir la vida en igualtat. Aquesta igualtat, que està consensuada en la Declaració Universal dels Drets Humans, i sobre la qual s'ha debatut àmpliament en les diferents Conferències Internacionals de les Dones (l'última a Beijing, 1995) i que va dur a la signatura d'una Plataforma que defensa clarament quins són els objectius que s'han d'assolir per a les dones de tot el món.

El poder que tenim en nosaltres.

Zeliha ÜNALDI

30 de juliol de 2015

La meva no és una història pintoresca com es podrien imaginar, sinó més aviat una història de presa de consciència i realització personal. Pujar al tren exprés a Beijing i participar en el Fòrum d'ONG en la IV Conferència Mundial sobre la Dona el 1995 va ser una experiència que em va canviar la vida.

Amb més de 200 dones representants d'ONG de 29 països, vaig passar vuit dies en un tren transsiberià de Varsòvia a Beijing. La durada del viatge no ens importava, ja que totes estàvem dedicades a transformar el món.

Als 24 anys jo era una estudiant de postgrau, una de les primeres del programa d'Estudis de Gènere i la Dona de Turquia, a la Universitat Tècnica del Mitjà Orient. Vaig ser escollida per representar aquest programa a Beijing. Vaig observar que a les bosses que es donaven a la gent hi havia impresa una cita de la feminista mundialment famosa Sue Vinson: "Érem moltes i una" i "Veure el món a través dels ulls de les dones". Quan recordo aquells dies, en els quals em reunia al voltant de les carpes amb milers de dones compromeses a fer un món millor, em vénen immediatament dues paraules al cap: germanor i pau.

Continuo creient en la germanor, encara que sembli antiquat a les noves generacions. La Declaració i Plataforma d'Acció de Beijing i els cinc anys següents em van ajudar a comprendre el poder que hi ha en nosaltres i que tenim com a moviment mundial de les dones.

L'any 1995 vam debatre sobre com harmonitzar les lleis nacionals amb la Convenció sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació contra la Dona i la Plataforma d'Acció de Beijing. Avui dia, debatem sobre com aplicar-les amb eficàcia i eficiència. El camí ha estat llarg. En aquests vint anys, han canviat moltes coses per a les dones a Turquia, però, per altra banda, no hi ha hagut canvis substancials en la vida de les dones turques. A final de la dècada de 1990 i principi de la de 2000, es van produir canvis legislatius importants per a l'assoliment de la igualtat de gènere. El moviment i les organitzacions de dones van advocar amb èxit a favor dels canvis en el Codi Civil, el Codi Penal i la legislació laboral.

No obstant això, a Turquia dues de cada cinc dones casades estan en risc de ser objecte de violència domèstica. Tinc la sensació que a Turquia l'entusiasme per la Plataforma d'Acció de Beijing s'ha esvaït una mica, especialment en els darrers deu anys.

Des de la conferència de Beijing, he treballat en l'àrea de gènere i m'he desenvolupat com a consultora i activista. He passat els últims tres anys a les regions menys desenvolupades de Turquia treballant amb ONG de dones. A la meva feina i a la meva carrera, encara noto el vent de Beijing que m'impulsa cap endavant. Ara estic treballant a l'Oficina del Coordinador Resident de les Nacions Unides a Ankara, la capital de Turquia, com a especialista de gènere. Sento que m'he estat preparant per a aquest càrrec des del dia que vaig pujar a l'exprés de Beijing i vaig participar en el fòrum de les ONG.

Vull transmetre l'esperit de Beijing a les generacions més joves. Encara som “moltes i una” i, per desgràcia, encara continuem necessitant esforços locals, mundials, conjunts i intergeneracionals per fer que el món sigui un lloc pacífic i igualitari per a totes les persones.

Per conèixer més testimonis de dones: <http://beijing20.unwomen.org/es/voices-and-profiles/women-of-achievement>

Glossari

Sexe: Es refereix a les característiques/atributs biològics que distingeixen el mascle i la femella des del naixement.

Gènere: Diferències construïdes socialment i culturalment, apreses des de la infància que són assignades a dones i homes segons el sexe i que generen situacions de desigualtat i discriminació envers les primeres.

Estereotips de gènere: Els estereotips de gènere són imatges mentals, trets i creences que atribueixen característiques diferents (sexualment i genèricament) a dones i homes com a grups. Varien poc d'uns llocs a uns altres: són força homogenis. Són bipolars: s'atribueixen a les dones qualitats o debilitats que s'exclouen en els homes i viceversa. El paradigma d'"allò humà" és sempre masculí, no hi ha com a referent universal un referent femení.

Rols de gènere: Papers, comportaments i expectatives assignades a dones i homes segons el sexe i que determinen la seva manera de ser, sentir i comportar-se en la societat.

Patriarcat: Forma d'organització cultural, econòmica, política, social i religiosa en la qual l'autoritat, el poder, el lideratge i, en general, el predomini és exercit pels homes sobre les dones, que es troben en una situació d'opressió.

Masclisme: Actituds i comportaments de domini, prepotència i superioritat dels homes envers les dones, tendents a mantenir l'ordre social en el qual exerceixen el poder i en el qual les dones es troben sotmeses, discriminades i oprimides.

Feminisme: Corrent ideològic, social, cultural, econòmic i polític dirigit a instaurar la igualtat de drets i oportunitats entre dones i homes.

Micromasclismes: Comportaments i hàbits de dominació i violència masculina en la vida quotidiana i en les relacions de parella.

Conciliació de la vida laboral i personal: Pràctiques dirigides a harmonitzar el temps personal, familiar i professional i/o laboral de dones i homes que té per objectiu principal donar suport a la incorporació de les dones a l'àmbit productiu i dels homes a l'espai privat o reproductiu, afavorint la igualtat d'oportunitats i de drets.

Igualtat d'oportunitats entre dones i homes: Situació en la qual totes les persones, amb independència del sexe, tenen el dret i l'oportunitat de desenvolupar les seves capacitats i aspiracions, prenent decisions i desenvolupant-se a nivell individual i social al marge de les limitacions i els rols de gènere socialment establerts per a dones i homes que limiten els seus comportaments.

Coeducació: És un procés intencionat d'intervenció que potencia el desenvolupament d'alumnes partint de la realitat de dos sexes diferents, i que persegueix un desenvolupament personal emocional i afectiu i una construcció social comuna i no enfrontada. No s'ha de confondre "coeducació" amb "educació mixta", ja que el mer agrupament de nenes i nens a les aules, tot i que és imprescindible, no garanteix un ensenyament més just i igualitari.

Transversalitat de gènere: Sinònim de *mainstreaming* de gènere o enfocament integrat de gènere, per referir-se a la responsabilitat de tots els poders públics en l'avanç de la Igualtat entre dones i homes. És l'aplicació del principi d'igualtat de tracte i d'oportunitats entre dones i homes a les polítiques públiques, de manera que es garanteixi l'accés a tots els recursos en igualtat de condicions, es planifiquin les polítiques públiques tenint en compte les desigualtats existents i s'identifiquin i s'avaluïn els resultats i els impactes produïts per aquestes polítiques en l'avanç de la igualtat real.

Bibliografia

AUTORIA COMPARTIDA. *Inteligencia emocional. Inicio del desarrollo de competencias emocionales (intrapersonales) en familia*, Sycom Training Systems S.L., Bilbao, 2012, <[http://axular.net/download/files/orientacion/escuela_padres/69_La_inteligencia_emocional_en_la_familia\(II\).pdf](http://axular.net/download/files/orientacion/escuela_padres/69_La_inteligencia_emocional_en_la_familia(II).pdf)>.

AUTORIA COMPARTIDA. *Coeducación: dos sexos en un solo mundo*, Instituto Nacional de Tecnologías Educativas y de Formación del Profesorado (INTEF). Módulo 6 – Proyectos de vida, Madrid, 2012, <http://www.ite.educacion.es/formacion/materiales/112/cd/m6/los_estereotipos.html>.

AUTORIA COMPARTIDA. “*Por preguntar que no quede. Nosotras creamos mundo*”, *Cuadernos de educación en valores nº 2*, Instituto de la Mujer / CIDE, Madrid, 2006, <http://www.ite.educacion.es/formacion/materiales/112/cd2010/unidad_6/6_6_bibliografia.html>.

VÁZQUEZ VERDERA, V., J. ESCÁMEZ SÁNCHEZ, i R. GARCÍA LÓPEZ. *Educación para el cuidado. Hacia una nueva pedagogía*, Brief, 2012, <<https://revistas.ucm.es/index.php/RCED/article/viewFile/47172/44235>>.

AUTORIA COMPARTIDA. *Cómo ser un cole de cuidado. Propuestas para tu centro educativo*, InteRed, 2014, <<http://redciudadaniaglobal.org/noticias/como-ser-un-centro-de-cuidado-propuestas-para-tu-centro-educativo/#.VcnOw3HtlBc>>.

BONINO, LUIS. *Micromachismos*, <<http://www.luisbonino.com/pdf/Los%20Micromachismos%202004.pdf>>.

AUTORIA COMPARTIDA. *Cultivando emociones. Educación emocional de 3 a 8 años / Educación emocional de 8 a 12 años*, Generalitat Valenciana, Conselleria d'Educació, Formació i Ocupació. <http://www.lavirtu.com/eniusimg/enius4/2012/06/adjuntos_fichero_695712_f85eecff7d7e5afb.pdf>.

Teatro del oprimido, <<https://escuelapopularcineytv.wordpress.com/2012/06/23/metodologia-del-teatro-foro-augusto-boal-una-herramienta-poderosa-para-construir-la-participacion-popular/>>.

Hombre, igualdad y nuevas masculinidades, <www.aulaviolenciadegeneroenlocal.es>.

MARTÍNEZ TEN, LUZ i ROSA ESCAPA GARRACHÓN. *Cómo compartir la vida en igualdad. Guía práctica para chicas y chicos*, <<http://www.mujeresenred.net/IMG/pdf/guiacompartir.pdf>>.

AGUILAR CARRASCO, PILAR. *¿Somos las mujeres de cine? Prácticas de análisis fílmico*, <http://institutoasturianodelamujer.com/iam/wp-content/uploads/2010/02/IAM-U_68927.pdf>.

MARTÍNEZ TEN, LUZ; CLAUDIA LEAL i SANDRA BOSCH. *El viaje de Ana: historias de inmigración contadas por jóvenes*, 2003, <<http://issuu.com/aulaintercultural/docs/elviajedeana>>.

150 canciones para trabajar la violencia de género, <<https://www.youtube.com/playlist?list=PLcGM-7aUuWYhdkZ09LxBSvaSEIsNmme87>>.

PANADERO FERNÁNDEZ, BEGOÑA. *Los estereotipos en la publicidad – Unidad didáctica en Educación Secundaria Obligatoria*, <<http://www.educarenigualdad.org/los-estereotipos-en-la-publicidad-unidad-didactica-en-educacion-secundaria-obligatoria>>.

Recursos Educar per a una ciutadania global

Kaidara

www.kaidara.org

Experiències i recursos educatius elaborats per Oxfam Intermón i membres de la Xarxa d'educadors i educadores per a una ciutadania global. Els recursos es poden descarregar lliurement, i tant la web com pràcticament tots els materials estan disponibles en castellà, català, èuscar i gallec.

Pistes per canviar l'escola

OXFAM-INTERMÓN (2009). Barcelona

Per construir un corrent de ciutadania global, responsable amb la humanitat i el planeta, cal posar els fonaments des de l'escola. Els qui cultivem aquesta convicció en el dia a dia de les aules sabem que no ho tenim fàcil. El sistema educatiu actual ofereix escasses respostes. Necessitem un nou model, humanista, basat en el diàleg i la convivència, que construeixi l'escola-comunitat, preocupada per la justícia, oberta a l'entorn i al món. El gran repte resideix a construir una educació per "ser" i per transformar.

<http://www.kaidara.org/ca/recurso/Pistas-para-cambiar-la-escuela>

Centres educatius transformadors: ciutadania global i transformació social

OXFAM-INTERMÓN (2012). Barcelona

Aquesta publicació recull i dialoga críticament amb altres models educatius que entronquen parcialment o totalment amb aquest ideal transformador, i concreta itineraris transformadors viables a partir de pràctiques a tres nivells: pràctiques docents (àmbit de l'ensenyament-aprenentatge), organitzatives (àmbit d'organització i relacions) i polítiques (àmbit de l'entorn i la transformació social).

<http://www.kaidara.org/ca/recurso/centros-educativos-transformadores>

Annex – Qüestionari per a l'alumnat

Edat: .....

Sóc: Noi ☐ / Noia ☐

Curs: .....

COMPORTAMENT DAVANT DE SITUACIONS	MAI	POQUES VEGADES	MOLTES VEGADES	SEMPRE
Si tens algun problema, ho dius al professor o a la professora?				
Si tens algun problema, ho dius a la teva família?				
Si tens algun problema, te'n vas sense dir res?				
Si veus algú que té problemes, ho dius al professor o a la professora?				
Si veus algú que té problemes, ho dius a la teva família?				
Si veus algú que té problemes, te'n vas sense dir res?				

ACTES FETS	MAI	POQUES VEGADES	MOLTES VEGADES	SEMPRE
He insultat a classe.				
He insultat al pati.				
He pegat a classe.				
He pegat al pati.				
He empès per fer la guitza a les files.				
He molestat i no he deixat treballar algun company o alguna companya.				
He pres o amagat les coses a algun company o alguna companya.				
He fet malbé el treball d'algun company o alguna companya.				
Si vull aconseguir alguna cosa d'algun company o alguna companya li dono alguna cosa a canvi.				
No he deixat jugar amb mi algun company o alguna companya.				

Autoria:

Barabara Educació SCCL.

Coordinació:

Begoña Carmona

Xarxa d'educadors i educadores per a una ciutadania global:

La comissió de Connectant mons de la Xarxa assessora i dóna seguiment a l'elaboració dels continguts d'aquesta proposta educativa: Pablo Cuenca, Santiago García, Esther Gutiérrez, Teresa Hernández, Flor López, Jordi Riera i Arantza Zubizarreta.

Disseny i maquetació:

Estudi Lluís Torres

Correcció lingüística i traducció:

Albert Nolla

Il·lustració:

Espais Telemàtics

Més informació sobre la proposta educativa d'Oxfam Intermón

- Web: <http://www.oxfamintermon.org/ca/que-fem/campanyes-educacio/educacio>
- Facebook: "Educar per a una ciutadania global" <https://www.facebook.com/Educar-para-una-ciudadan%C3%ADa-global-765403543496049/>
- Correu: educaci3n@oxfamintermon.org

Aquesta obra té una llicència Creative Commons.

Aquesta publicació ha estat realitzada amb el suport financer de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional para el Desarrollo (AECID), amb càrrec al conveni "Movimiento por la educación transformadora y la ciudadanía global en el ámbito de la educación formal (código: 14-CO1-642)". El contingut d'aquesta publicació és responsabilitat exclusiva d'Oxfam Intermón i no reflecteix necessàriament l'opinió de l'AECID.